

Kyseessä on Helsingin kaupungin vammaisneuvoston hyväksymän asiakirjan allekirjoittamaton sähköinen versio

Helsingin kaupunki
Sosiaali- ja terveyslautakunta
Vammaistyö ja -palvelut
ostopalvelupäällikkö Minna Eronen
vammaispalvelujohtaja Katja Raita

Asia: Vammaispalvelulain mukaisen vaikeavammaisten palveluasumisen hankinnan palvelukuvaus ja hankinta

Helsingin kaupungin vammaisneuvosto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien vammaispalvelulain mukaisen vaikeavammaisten palveluasumisen hankinnan palvelukuvaukseen ja hankintaan. Vaikeavammaisten palveluasumisen hankinnan tulee toteuttaa YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen 19 artiklaa, jonka mukaan kaikilla vammaisilla henkilöillä on yhdenvertainen oikeus elää yhteisössä. Siihen kuuluu vammaisen henkilön oikeus valita asuinpaikkansa sekä sen, kenen kanssa asuu.

Vaikeavammaisen palveluasumisen hankinta on yksi tapa järjestää vaikeasti vammaisten helsinkiläisten asumista. Kaupungilla on neljä omaa vaikeavammaisten asiakkaiden palveluasumisyksikköä ja osan vaikeavammaisista asiakkaista palveluasuminen on järjestetty ja koottu eri palveluista yksilöllisellä päätöksellä heidän kotiinsa.

Kuusikkokuntien vammaispalvelujen vertailuraportin mukaan vaikeavammaisten palveluasumisen asiakkaita Helsingissä vuonna 2018 oli 430 henkilöä. Palveluasumisen asiakasmäärä on 3,5% vammaispalvelujen asiakkaiden kokonaismäärästä ja vain 0,7 % Helsingin väestöstä. Vaikeavammaisten palveluasumisen järjestämisen nettokustannukset Helsingissä vuonna 2018 olivat noin 20,9 milj., joka on noin 25 % vammaispalvelujen kokonaiskustannuksista. Vaikeavammaisten asiakkaiden palveluasumisen järjestäminen, toteutuminen ja vaihtoehtojen kehittäminen eivät saa jäädä muiden, asiakasmääriltään suurempien vammais- ja vanhuspalvelujen järjestämisen jalkoihin.

Vaikeavammaisten palveluasumisen hankinnan lähtökohtana on sosiaalihuollon erityislain, vammaispalvelulain henki, joka korostaa asiakkaan yksilöllisen palvelutarpeen perusteella järjestettäviä ja tuotettavia palveluja. Jäykkä hankintamenettely ei saa kaventaa asiakkaiden yksilöllistä palvelun valinnan mahdollisuutta. Vammaisneuvosto pitää hyvänä, että hankintatavaksi on valittu dynaaminen tuottajarekisteri, joka mahdollistaa uusien, erilaisten ja myös järjestöpohjaisten palveluntuottajien mukaan ottamisen. Helsingissä tarvitaan erilaisten vaikeasti vammaisten asiakkaiden erilaisia tarpeita vastaavia moninaisia palveluja ja palveluntuottajia.

Vammaisneuvosto kiittää hankinnan valmistelijoita hankinnassa käytetyistä asiakkaita osallistavien työpajojen järjestämisestä ja pitää tärkeänä, että

kaupungin sosiaali- ja terveystoimen vammaispalvelujen sosiaalityö sekä vaikeavammaisten palveluasumisen palveluntuottajat jatkossakin osallistavat asiakkaita palveluasumisen laadun määrittelyyn sekä tuotettavan palvelun laadun arviointiin. Vammaisneuvosto haluaa lisätä palveluasumisen palvelukuvauksen laatuvaatimukseen sen, että vaikeavammaisten palveluasumisen käyttäjien osallisuus toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa on osa palvelun hyvää laatua.

Vammaisneuvosto toivoo Helsingin kaupungin vaikeavammaisten palveluasumisen järjestämisen ja hankinnan mahdollistavan asumisen ja palvelujen toteuttamisessa erilaisia asiakaslähtöisiä ja yksilöllisiä ratkaisuja, jotka vastaavat ja huomioivat eri tavoin vaikeavammaisten asiakkaiden erilaiset elämäntilanteet ja -muutosten aiheuttamat tarpeet. Nyt valmisteltu vaikeavammaisten palveluasumisen palvelukuvaus on hyvä pohja myös vaikeavammaisten palveluasumisen järjestämisessä käytössä olevan palvelusetelin sääntökirjan kehittämiseksi. Samoin kuin palveluseteli, myös vaikeavammaisten palveluasumisen ostopalvelun hankinnan tulee mahdollistaa se, että kaupungin palveluasumisen hankittavat palveluja tuotetaan asiakaslähtöisesti ja ne mahdollistavat asiakkaiden oman asuinpaikan valinnan.

Vammaisneuvosto katsoo, että vaikeavammaisten palveluasumisessa ei pidä vaatia palveluntuottajaa käyttämään RAI-järjestelmää asumisen palvelutarpeen ja palvelun toteutumisen arvioinnin välineenä. RAI on raskas hoidon mittaamiseen tarkoitettu väline, eikä se sovellu vaikeavammaisten asiakkaiden palveluasumisessa annettavan arjen ja avun mittaamiseen. Myös TOIMIA-menetelmää käytetään enemmän kehitysvammaisten toimintakyvyn arvioinnissa kuin fyysisesti vaikeavammaisten palvelu-asumisen asiakkailla. Palveluasumisen asiakkaan yksilöllisen palvelun sisältö ja laajuus tulee kuvata asiakkaan yksityiskohtaisessa palvelujen toteuttamissuunnitelmassa, jonka toteutumista arvioidaan säännöllisesti asiakkaan ja sosiaalityön kanssa.

Vaikeavammaisten palveluasumisen hankinnan palvelukuvaus on tärkeää tietoa asiakkaille, että he tietävät mitä vaikeavammaisten palveluasumisen palvelu sisältää. Vaikeavammaisilla asiakkailla tulee olla mahdollisuus tietää myös mihin palveluluokkaan ja hintakategoriaan oma palveluasumisen palvelu kuuluu, että he voivat osaltaan seurata ja arvioida palvelunsa toteutumista. Vammaisneuvosto pitää hyvänä vaikeavammaisten palveluasumisen sisällön ja hintarajojen määrittelyn viiteen palveluluokkaan, joka perustuu avun toteuttamiseen käytetyn aikamäärän mukaan.

Palveluasumisen hintaluokkien tulee vastata vaikeasti vammaisten palveluasumisen tuottamisessa tarvittavan henkilöstön erikoisosaamisesta aiheutuvat kustannukset. Vammaisneuvosto toivoo, että vaikeavammaisten palveluasumisen palveluntuottaja saisi lisäpisteitä ruotsinkielentaitoisesta henkilöstöstä, että ruotsinkieliset asiakkaat saisivat palvelua omalla kielellään Helsingissä, eikä heidän tarvitsisi muuttaa sen vuoksi toiseen kuntaan saamaan omankielistä palvelua.

Vammaisneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että vaikeavammaisten palveluasumisen asiakkaat ovat usein haavoittuva asemassa, joiden on vaikea puolustaa omia oikeuksia. Vammaisneuvosto haluaa, että kaupunki selvittää, olisiko

palveluntuottajan tarpeellista selvittää käyttämänsä henkilöstön rikostaustat, koska vaikeavammaiset palveluasumisen asiakkaat ovat fyysisesti avuttomassa tilanteessa puolustamaan itseään.

Kaupungin palveluasumisen koko prosessissa asiakkaan palvelusuunnitelman tekemisestä ja hankinnasta palvelun toteuttamiseen on keskeistä seurata ja varmistaa, että hankittavassa palveluasumisessa asiakkaiden perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat. Tähän tarvitaan myös kaupungin omassa organisaatiossa riittävästi vammaispalvelujen sosiaalityön resurssia ja osaamista palveluasumisen toteutumisen seurantaan ja valvontaan.

Helsingissä, 12. syyskuuta 2019

Helsingin kaupungin vammaisneuvosto

Justus Mollberg
puheenjohtaja

Tiina Lappalainen
sihteeri